

Tisztviselők fizetése a régi Pest-Budán

Irta: *Dobozi István.*

Nincs ma már élő ember, aki személyes élményei alapján emlékezhetne a régi jó patriarkális időkre, amikor a *pestvárosi* tanácsnokok még évi 30 forint tiszteletdíjért végezték munkájukat a polgárság boldogulása és a város felvirágoztatása érdekében.

Igaz ugyan, hogy ebben az időben a *budai* tanácsnokok 2000 forint évi javadalmazást állapítottak meg önmaguknak. Ugyanakkor a pesti városbíró 150 forint évi honoráriumot kapott. A budai polgármester, aki egy személyben a bírói funkciókat is végezte, évi 350 forintnyi készpénzfizetése mellett hatalmas értéket képviselő természetbeni járandóságot is élvezett közvetlenül a polgárságtól. Ez a természetbeni javadalmazás pedig állott a következőkből: két akó sör, legalább négy pár malac, husvét előtt egy tavaszi bárány, egy akó bor, öt szekér tűzifa és egy rend ködmönnek való posztó.

Mindezeket már csak elsárgult, régi *kétszáz* esztendő előtti írásokból böngésszük ki.

*

A városi honorációk illetményeinek realisabb ala-

költségeket a bíróság az ítéletben behajthatatlannak

pokrá való helyezésével csak Pest és Buda egyesítésének esztendejében találkozunk. Az adózó cpolgárságot rendszeren kiszolgáló, a mai értelemben vett modern közigazgatás megalapozását az 1873 év december 20-án kelt jegyzőkönyvben találjuk meg.

Az óriási terjedelmű, kézzel írott jegyzőkönyv a belügyminiszterileg jóváhagyott szervezési szabályrendeleten kívül tartalmazza az egyesített város közigazgatási karának teljes létszámát, kitűnő valutájú osztrák-magyar forintokban megszabott évi fizetését és lakbéreit.

Ezekből megtudhatjuk, hogy Buda-Pest polgármestereit akkor 5000 forint évi fizetés és 1000 forint lakbér illette meg. Két alpolgármester 3000 forint évi fizetést és szintén 1000—1000 forint lakáspénzt élvezett. Nyolc tanácsnoknak egyenként 2500 forint törzsfizetése és 800 forint lakbére volt.

Ugyanilyen javadalmazást kapott a város egyetlen főjegyzője is. Tizenhárom jegyző működött mellette. 1350—1600 forintos fizetéssel. (Lám, az egyes kategóriákban már akkor is voltak különböző fizetési fokok.) Működött ezeken kívül a városi közigazgatásban tíz »tollnok«, 500—1000 forint évi fizetéssel és 180 forint lakbérrel.

A »tollnokoknak« sokkal fontosabb szerepük volt, amint azt a laikusok ma gondolnák. A »tollnokok« dolga volt a jegyzőkönyvek leírása tisztán olvasható, szép kaligrafikus betűkkel. A lúdtollakkal körmölő »tollnak« urak pótolták az akkor még fel nem talált *írógépet*.

„Hivatal”. 1931. III. évf. febr. 28. j. 3. sz.

Egyetlen tisztviselő sem...
hanem a már ismert kihalási módszert fogják szigorubb formában alkalmazni és ez alapon oldják meg a létszámcsökkentés kérdését. Az elmúlt másfél esztendő alatt sok szorongással várták a tisztviselők az új intézkedés életbeléptetését, amíg most végre megjelent a státusreformáló kormányrendelet. A tisztviselők azonban nem várhatnak sok jót ettől az újfajta státusrendezéstől, legfeljebb arra lesz joguk, hogy hamarabb meghalljanak, hogy utat engedjenek a rangban utánuk következő kollegájuknak, mert most már csakugyan megvalósul az igazi kihalási státus: csak egymás testén keresztül juthatnak majd előre.

Öt évvel ezelőtt már része volt a tisztviselő-társadalomnak egy státusrendezésben. Azért már tapasztalatból tudják, hogy minden ilyen intézkedés csak bajt, gondot, szomorúságot okoz minden közalkalmazottnak, a hivatalszolgának éppúgy, mint a magasrangú tisztviselőnek. A Tamássy-féle státusrendelet az előmenetelt rendkívüli módon megnehezítette s ennek következtében a tisztviselők egyrésze évek óta áll a rangosztály első fokozatában az előbbrejutás minden reménye nélkül. A Tamássy-különlegesség, a B-csoport, kerékkötője, átka lett mindenemű rangemelkedésnek. Az új státusrendezés végrehajtása előtt ezt a B-csoportos összevisszaságot kellene megszüntetni. Amikor az első nagy státus-

lett tölteni. A postánál például a Tamássy-féle létszámon felül többszáz hivatalnokot alkalmaztak, mert másképpen csődbejutott volna a posta forgalma.

A segédhivatal itisztviselőknek van talán a legtöbb panasza a Tamássy-státusra, mert elvette tőlük a VII. fizetési osztályt. A főigazgatói rang most jóformán csak szép álom marad a számukra, a valóságban sohasem juthatnak el odáig, mert csak a minisztériumokban lehet egy-egy idős vagy érett-ségizett igazgatót kinevezni ebbe a rengosztályba.

A normálstátus érvénybenmaradásáig, még mintegy öt esztendeig, nem igen számíthatnak a közalkalmazottak előléptetésére. Az előmenetelnek ezzel az évtizedes megakasztásával stabilizálódik a jövedelmük is. A megélhetés a tisztviselők számára, a látszólagos olcsóbbodás ellenére is elviselhetetlenül drága, a jövedelmük azonban egy színvonalon áll mozdulatlanul. A normálstátus pedig ezt a fizetési és előmeneteli mozdulatlanságot állandósítja, szinte örökké teszi.

Egyszer már olyan státust kellene rendszeresíteni, amely a tisztviselők érdekeit is szemelőtt tartja: nem veszi el a munkakedvüket, nem pusztítja el minden törekvésüket, fölfelé való igyekezetüket, hanem olyan állapotot állandósít, amely a felsőbb fokozat, a magasabb rang kilátásbahelyezésével biztatást ad

Az ügykezelés egyszerűsítésére *kezelési és irattári tanfolyamokat* rendeznek. A *számviteli törvényt* és uta-

A különböző gyakornok-irnokok, teremszolgák és a kapus, valamint a polgármester ajtaja előtt őrt álló huszár 420—600 forint évi fizetést kaptak a várostól. Ehhez járult még 120 forint lakbér

A város már akkor is tíz közigazgatási kerületre oszlott. A kerületek élén álló előljárók tiszteletdíja évi 100 aranyban volt megállapítva. Lakbért az előljárók nem kaptak. Mindegyik előljáróságon hat esküdt működött évi 50 arany tiszteletdíjért. Az előljárók és az esküdtek a jómódú polgárok sorából kerültek ki és így a nagyobb javadalmazásra nem voltak ráutalva.

A közigazgatásban fontos szerepe volt a könyomdásznak, mert a városnak minden dolgát kövön sokszorosították. A könyomdász 800 forint fizetést élvezett. A főlevéltárnoknak 1800, a főügyésznek 2500, négy alügyésznek 1350—1600 forint fizetése volt. A statisztikai igazgató 2500 forint fizetéssel és négy segéderővel látta el a város összes statisztikai munkálatait. A főszámvevő ugyanennyi javadalmazást kapott, amíg hat »számkukac« 1000—1000 forintos javadalmazást húzott.

Az adóhivatal, úgy látszik, akkor még nem lehetett olyan fontos intézmény, mint manapság, mert mindössze húsz segéderővel dolgozott, 800—1100 forintig terjedő fizetésekkel. Az adófőpénztárnok 1800 forintot kapott évente. A főmérnök 2500, a főkertész 1000, a vásárigazgató pedig 1800 forintokat.

mondás vagyis mindenha odairanyuit a torekves, hogy a státus ujólag és még ujólagabban rendeztessék. De

Az egyesítés feltételeiben benne volt, hogy Budáról át kellett venni egész sereg funkcionárust. Ilyen volt a többek között a szállásmester, (aféle idegenforgalmi főtenyező), 1000, a szállásbiztos (az előbbinek segédje) 400 forint fizetéssel. A Rudasfürdő igazgatója 600 forint törzsfizetésen kívül 120 forint drágasági pótlékot is kapott. (Ő volt az egyetlen, aki a drágasági pótlékra igényt tarthatottü) A Rudasfürdő fűtője napi 1 forint napszámot élvezett.

A »vízművek« műszaki személyzete akkor mindössze három személyből állott. A mostani parlament helyén működött egy szivattyúszerkezet, amely a Dunából pumpálta és desztillálta a vizet a jobb- és balparti lakosság számára. A vízajtó-gépész 500 forint évi javadalmazást kapott.

Hasonlóan néhány emberrel bonyolították le a köztisztasági ügyeket is egy felügyelő tiszt vezetésével, akinek 600 forint évi javadalmazása volt. Annál nagyobb volt a különböző csőszök száma. A budai hegyekben tizenkét szőlőcsősz vigyázott a polgárság javaira 300—300 forintnyi javadalmazással. Volt a városnak nyolc vadásza is szintén 300 forintos fizetéssel.

A tiszti főorvos 2500, a kerületi orvosok 1400 forint fizetést kaptak. Igen érdekesek a plébánosok javadalmazásai, melyek szintén a város pénztárát terhelték. A belvárosi plébános 1260, a lipótvárosi 1050, a terézvárosi 630 forintot kapott, amíg a segédlelkészek 300,

az egyházi énekesek és karzenészek 120 forintos javadalmazásokra tarthattak igényt.

A főreáliskola igazgatójának 1500, amíg a polgári iskola és az elemi iskolák igazgatóinak csak 1000 forint volt a fizetése. Az iskolákban egy-egy osztálytanító 200—650 forintig terjedő fizetést kapott. (A tanítónő vagy tanárnő fogalma akkor még ismeretlen volt. Az egész városi közigazgatásban különben is nők egyáltalán nem voltak alkalmazva.)

A közbiztonsági igazgató huszonhat tagú személyzettel dolgozott és 1800 forint fizetést kapott természetbeni lakással. A tűzoltó felügyelő fizetése 1200, a kórház-igazgatóé 2400, az orvosoké 800, a főbábáé 300, a mértékhitelítő hivatali igazgatóé 1200 forintot tett ki.

*

Persze, a mai mértékkel nagyon nehéz volna elbírálni, hogy ezek a hatvan év előtti javadalmazások vajjon hogy viszonylanak a mai fizetésekhez és a mai megélhetési viszonyokhoz. Akkor egészen más volt az életstandard, mások voltak az igények.

Hogy a városi honorációrok világában a »drágaság« szót már akkor is nagyon jól ismerték, ennek nyomait a későbbi jegyzőkönyvekben sűrűn megtaláljuk.

A »drágasági pótlékok« ugyanis minksűrűbben szerepeltek a későbbi fizetési listákon.

birói létszám takarékoság címén való nagyfokú csök-

A tulajdonképeni fizetésrendezés a városnál azonban csak *húsz év múlva*, 1894-ben következett be. De ez aztán jó kiadós volt, mert a polgármester, az alpolgármester és a tanácsnokok javadalmazását éppen *megkét-szerezte* és hasonló arányban javította a kisebb kategóriák fizetéseit is.

Akkor bizony még lassabban forgott az élet kereke. A villamosság csecsemőkorát élte, a repülőgépről és az automobilról csak a merész fantáziájú költők mertek álmodozni.

Ezért kellett a budapesti polgármesternek húsz évig várni, hogy a fizetését 10,000 forintra felemeljék.

HIRDETÉSEKET

felvesz

a Kiadóhivatal

Budapest, IX., Köztelek-utca 1.